

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

7 iunie 2016*

„Trimitere preliminară — Spațiul de libertate, securitate și justiție — Directiva 2008/115/CE — Standarde și proceduri comune în materie de returnare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală — Reținere — Reglementare națională care prevede, în caz de intrare ilegală, pedeapsa închisorii — Situație de «tranzit» — Acord de readmisie multilateral”

În cauza C-47/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Cour de cassation [Curtea de Casație] (Franța), prin decizia din 28 ianuarie 2015, primită de Curte la 6 februarie 2015, în procedura

Sélina Affum

împotriva

Préfet du Pas-de-Calais,

Procureur général de la cour d’appel de Douai,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, domnii M. Ilešič (raportor), L. Bay Larsen, T. von Danwitz și C. Lycourgos, președinți de cameră, domnii A. Rosas, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský și E. Levits, doamnele M. Berger și K. Jürimäe și domnii M. Vilaras și E. Regan, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 noiembrie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru doamna Affum, de P. Spinosi, avocat;
- pentru guvernul francez, de D. Colas și de F.-X. Bréchet, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vlácil, în calitate de agenți;
- pentru guvernul elen, de M. Michelogiannaki, în calitate de agent;

* Limba de procedură: franceza.

- pentru guvernul ungar, de M. M. Tátrai, de G. Koós și de M. Fehér, în calitate de agenți;
 - pentru guvernul elvețian, de C. Bichet, în calitate de agent;
 - pentru Comisia Europeană, de M. Condou-Durande, în calitate de agent,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 2 februarie 2016,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO 2008, L 348, p. 98).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Sélina Affum, pe de o parte, și préfet du Pas-de-Calais (prefectul departamentului Pas-de-Calais) (Franța), precum și procureur général de la cour d'appel de Douai (procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel din Douai) (Franța), pe de altă parte, în legătură cu intrarea sa ilegală pe teritoriul francez și cu prelungirea reținerii sale administrative.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2008/115

- 3 Considerentele (2), (4), (5), (10), (17) și (26) ale Directivei 2008/115 sunt redactate după cum urmează:
 - „(2) Consiliul European de la Bruxelles din 4 și 5 noiembrie 2004 a recomandat instituirea unei politici eficiente de îndepărtare și returnare, bazată pe standarde comune, pentru ca persoanele în cauză să fie returnate într-o manieră umană și cu respectarea deplină a drepturilor lor fundamentale și a demnității lor.
- [...]
- (4) Este necesară stabilirea unor norme clare, transparente și echitabile care să asigure o politică de returnare eficientă, ca element necesar al unei politici bine gestionate în domeniul migrației.
- (5) Această directivă ar trebui să stabilească un set de norme orizontale, aplicabile tuturor resortisanților țărilor terțe care nu îndeplinesc sau care nu mai îndeplinesc condițiile de intrare, ședere sau reședință într-un stat membru.
- [...]
- (10) În cazul în care nu există motive să se creadă că returnarea voluntară ar submina scopul unei proceduri de returnare, aceasta ar trebui să fie preferată returnării forțate și ar trebui acordată o perioadă de timp pentru plecarea voluntară. [...]

[...]

- (17) [...] Fără a se aduce atingere reținerii inițiale de către autoritățile de aplicare a legii, reglementată prin legislația națională, luarea în custodie publică ar trebui să se efectueze, în general, în centre specializate de cazare.

[...]

- (26) În măsura în care se aplică resortisanților țărilor terțe care nu îndeplinesc sau care nu mai îndeplinesc condițiile de intrare în conformitate cu Codul Frontierelor Schengen, prezenta directivă reprezintă o dezvoltare a dispozițiilor acquis-ului Schengen la care Regatul Unit [al Marii Britanii și Irlandei de Nord] nu participă [...]; în plus, [...] Regatul Unit nu participă la adoptarea prezentei directive care, prin urmare, nu este obligatorie pentru acesta și nu i se aplică.”

- 4 Articolul 1 din Directiva 2008/115, intitulat „Obiectul”, prevede:

„Prezenta directivă stabilește standarde și proceduri comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, în conformitate cu drepturile fundamentale ca principii generale ale dreptului comunitar, precum și cu dreptul internațional, inclusiv obligațiile în materie de protecție a refugiaților și de drepturi ale omului.”

- 5 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru.

(2) Statele membre pot decide să nu aplice prezenta directivă resortisanților țărilor terțe care:

- (a) fac obiectul unui refuz de intrare, în conformitate cu articolul 13 din Codul Frontierelor Schengen, sau care sunt reținuți sau prinși de către autoritățile competente în cazul unei treceri ilegale pe cale terestră, maritimă sau aeriană a frontierei externe a unui stat membru și care nu au obținut ulterior o autorizație sau un drept de ședere în statul membru respectiv;
- (b) fac obiectul returnării ca sancțiune de drept penal sau ca urmare a unei sancțiuni de drept penal, în conformitate cu dreptul intern, sau fac obiectul unor proceduri de extrădare.

[...]”

- 6 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Definiții”, prevede:

„În înțelesul prezentei directive:

[...]

2. «ședere ilegală» înseamnă prezența pe teritoriul unui stat membru a unui resortisant al unei țări terțe, care nu îndeplinește sau nu mai îndeplinește condițiile de intrare, astfel cum sunt stabilite la articolul 5 din Codul Frontierelor Schengen, sau alte condiții de intrare, ședere sau reședință în acel stat membru;

3. «returnare» înseamnă procesul de întoarcere a unui resortisant al unei țări terțe – fie prin respectarea voluntară a unei obligații de returnare, fie prin aplicarea forțată a acesteia – în:

— țara de origine sau

- o țară de tranzit în conformitate cu acordurile comunitare sau bilaterale de readmisie sau alte acorduri sau
- o altă țară terță, în care resortisantul în cauză al unei țări terțe decide în mod voluntar să se întoarcă și în care acesta va fi acceptat;

4. «decizie de returnare» înseamnă decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară prin care șederea unui resortisant al unei țări terțe este stabilită sau declarată ca fiind ilegală și prin care se impune sau se stabilește obligația de returnare;
5. «îndepărtare» înseamnă executarea obligației de returnare, respectiv transportul fizic în afara statului membru;

[...]

7. Articolul 4 din aceeași directivă, intitulat „Dispoziții mai favorabile”, prevede la alineatul (4):

„În ceea ce privește resortisanții țărilor terțe care nu intră în domeniul de aplicare al prezentei directive în conformitate cu articolul 2 alineatul (2) litera (a), statele membre:

- (a) se asigură că tratamentul și nivelul de protecție al acestora nu este mai puțin favorabil decât este prevăzut la articolul 8 alineatele (4) și (5) (limitările privind utilizarea măsurilor coercitive), la articolul 9 alineatul (2) litera (a) (amânarea îndepărtării), [la] articolul 14 alineatul (1) literele (b) și (d) (îngrijirea medicală de urgență și luarea în considerare a necesităților persoanelor vulnerabile) și [la] articolele 16 și 17 (condiții de luare în custodie) și

- (b) respectă principiul nereturnării.”

8. Articolul 6 din Directiva 2008/115, intitulat „Decizia de returnare”, prevede:

„(1) Statele membre emit o decizie de returnare împotriva oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2)-(5).

[...]

(3) Statele membre pot decide să nu emită o decizie de returnare pentru un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, dacă resortisantul în cauză al unei țări terțe este preluat de un alt stat membru în conformitate cu acordurile bilaterale sau normele [a se citi: «în conformitate cu acordurile sau cu aranjamentele bilaterale»] existente la data intrării în vigoare a prezentei directive. În acest caz, statul membru care a preluat resortisantul respectiv al unei țări terțe pune în aplicare alineatul (1).

[...]

9. Articolul 7 din această directivă, intitulat „Plecarea voluntară”, prevede la alineatul (1) primul paragraf:

„Decizia de returnare prevede un termen adecvat între șapte și treizeci de zile, pentru plecarea voluntară, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2) și (4). [...]

10 Articolul 8 din directiva menționată, intitulat „Îndepărtarea”, prevede:

„(1) Statele membre iau toate măsurile necesare pentru a executa decizia de returnare dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară în conformitate cu articolul 7 alineatul (4) sau dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită în timpul perioadei pentru plecarea voluntară acordată în conformitate cu articolul 7.

[...]

(4) În cazul în care statele membre aplică – în ultimă instanță – măsuri coercitive pentru a proceda la îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe care se opune îndepărtării, aceste măsuri sunt proporționale și recurgerea la forță nu trebuie să depășească limitele rezonabile. Aceste măsuri se aplică astfel cum este prevăzut în legislația națională în conformitate cu drepturile fundamentale și cu respectarea demnității și integrității fizice a resortisantului în cauză al unei țări terțe.

(5) În executarea îndepărtărilor pe calea aerului, statele membre țin cont de orientările comune privind măsurile de securitate care se impun [...]

[...]”

11 Articolul 9 din Directiva 2008/115, intitulat „Amânarea îndepărtării”, prevede la alineatul (2) litera (a):

„Statele membre pot amâna îndepărtarea pentru o perioadă corespunzătoare, în funcție de circumstanțele specifice fiecărui caz. Statele membre iau în considerare în special:

(a) starea fizică sau capacitatea mentală a resortisantului țării terțe;”

12 Articolul 11 din această directivă, intitulat „Interdicția de intrare”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Decizia de returnare este însoțită de interdicția de intrare:

(a) dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară sau

(b) dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită.

În celelalte cazuri, decizia de returnare poate fi însoțită de o interdicție de intrare.

(2) Durata interdicției de intrare se stabilește ținând seama, în mod adecvat, de toate circumstanțele specifice fiecărui caz și nu ar trebui să depășească, în principiu, cinci ani. [...]

13 Articolul 14 din directiva menționată, intitulat „Garanții în așteptarea returnării”, prevede la alineatul (1):

„Cu excepția cazurilor care intră sub incidența articolelor 16 și 17, statele membre garantează că următoarele principii sunt luate în considerare, în măsura posibilului, în ceea ce privește resortisanții țărilor terțe, pe perioada termenului pentru plecare voluntară acordat în conformitate cu articolul 7 și pe perioadele pentru care îndepărtarea a fost amânată în conformitate cu articolul 9:

[...]

(b) asigurarea îngrijirii medicale de urgență și a tratamentului de bază al bolii;

[...]

(d) luarea în considerare a nevoilor speciale ale persoanelor vulnerabile.”

14 Articolul 15 din Directiva 2008/115, intitulat „Luarea în custodie publică”, prevede:

„(1) Cu excepția cazului în care se pot aplica în mod eficient alte măsuri suficiente, dar mai puțin coercitive într-un caz concret, statele membre pot ține în custodie publică un resortisant al unei țări terțe care face obiectul unor proceduri de returnare doar în vederea pregătirii procesului de returnare și/sau în vederea desfășurării procesului de îndepărtare, în special în cazul în care:

(a) există riscul de sustragere sau

(b) resortisantul în cauză al unei țări terțe evită sau împiedică pregătirea returnării sau procesul de îndepărtare.

Orice măsură de luare în custodie publică este pentru o perioadă cât mai scurtă cu putință și se menține numai pe durata desfășurării și executării, în mod adecvat, a dispozițiilor de îndepărtare.

[...]

(4) În cazul în care există indicii conform cărora nu mai există posibilitatea rezonabilă a îndepărtării din motive legale sau de altă natură sau există indicii privind încetarea condițiilor stabilite la alineatul (1), luarea în custodie publică nu mai este justificată și persoana în cauză este eliberată imediat.

(5) Luarea în custodie publică se menține pe toată durata în care se îndeplinesc condițiile stabilite la alineatul (1) și în măsura în care este necesar pentru a asigura punerea în aplicare cu succes a măsurii de îndepărtare. Fiecare stat membru stabilește o perioadă limitată de custodie publică, care nu poate depăși șase luni.

(6) Statele membre nu pot extinde perioada menționată la alineatul (5) decât cu o perioadă limitată de timp, care să nu depășească o perioadă suplimentară de 12 luni, în conformitate cu legislația națională, în cazurile în care, în pofida tuturor eforturilor rezonabile depuse de către acestea, este probabil ca operațiunea de îndepărtare să dureze mai mult, datorită:

(a) lipsei de cooperare a resortisantului în cauză al unei țări terțe sau

(b) întârzierilor în obținerea documentației necesare din partea țărilor terțe.”

15 Articolul 16 din această directivă, intitulat „Condițiile de luare în custodie publică”, prevede la alineatul (1):

„Luarea în custodie publică se efectuează, în general, în centre specializate de cazare. Dacă un stat membru nu poate oferi cazare într-un centru specializat de cazare și trebuie să recurgă la cazarea în cadrul unui penitenciar, resortisanții țărilor terțe luați în custodie publică sunt separați de deținuții obișnuiți.”

16 Articolul 17 din directiva menționată prevede condiții speciale pentru luarea în custodie publică a minorilor și a familiilor.

17 Potrivit articolului 20 din Directiva 2008/115, statele membre trebuiau să asigure intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru respectarea acesteia până cel târziu la 24 decembrie 2010.

CAAS și Codul Frontierelor Schengen

- 18 Convenția de punere în aplicare a acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, semnată la Schengen (Luxemburg) la 19 iunie 1990 (JO 2000, L 239, p. 19, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 183, denumită în continuare „CAAS”) face parte din acquis-ul Schengen.
- 19 În capitolul 4 din titlul II din CAAS, intitulat „Condiții pentru circulația străinilor”, articolul 19 alineatele (1) și (2), articolul 20 alineatul (1) și articolul 21 alineatele (1) și (2) din această convenție stabilesc condițiile în care străinii care dețin vize uniforme sau care sunt posesorii unor vize emise de una dintre părțile contractante, străinii care nu sunt supuși condiției obținerii unei vize și, respectiv, străinii care posedă un permis de ședere sau un permis de ședere provizoriu eliberat de una dintre aceste părți pot circula liber pe teritoriul părților contractante. Aceste dispoziții se referă, printre altele, la unele dintre condițiile de intrare pe acest teritoriu stabilite la articolul 5 alineatul (1) din CAAS.
- 20 Regulamentul (CE) nr. 562/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 de instituire a unui Cod comunitar privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul Frontierelor Schengen) (JO 2006, L 105, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 8, p. 5) a consolidat și a dezvoltat acquis-ul Schengen.
- 21 În conformitate cu termenii considerentului (27) al Codului Frontierelor Schengen, acesta „reprezintă o dezvoltare a dispozițiilor acquis-ului Schengen la care Regatul Unit nu participă [...] Prin urmare, Regatul Unit nu participă la adoptarea prezentului regulament și nu are nicio obligație în temeiul acestuia și nici nu face obiectul aplicării sale”.
- 22 Potrivit articolului 1 din Codul Frontierelor Schengen, acesta „prevede absența controlului asupra persoanelor la trecerea frontierelor interne dintre statele membre ale Uniunii Europene” și „stabilește normele aplicabile controlului asupra persoanelor la trecerea frontierelor externe ale statelor membre ale Uniunii Europene”.
- 23 Articolul 2 punctele 1 și 2 din Codul Frontierelor Schengen conține următoarele definiții:
- „1. «frontiere interne» înseamnă:
- (a) frontierele terestre comune, inclusiv frontierele fluviale și pe lacuri ale statelor membre;
 - (b) aeroporturile statelor membre destinate zborurilor interne;
 - (c) porturile maritime, fluviale și pe lacuri ale statelor membre pentru legăturile regulate ale navelor feribot;
2. «frontiere externe» înseamnă frontierele terestre ale statelor membre, inclusiv frontierele fluviale și pe lacuri, frontierele maritime, precum și aeroporturile, porturile fluviale, porturile maritime și pe lacuri, cu condiția să nu fie frontiere interne”.
- 24 În capitolul I din titlul II din Codul Frontierelor Schengen, intitulat „Trecerea frontierelor externe și condițiile de intrare”, articolul 4 din acest cod, intitulat „Trecerea frontierelor externe”, prevede:
- „(1) Frontierele externe nu pot fi trecute decât pe la punctele de trecere a frontierei și în timpul programului de funcționare stabilit. Programul de funcționare este indicat clar la punctele de trecere a frontierei care nu sunt deschise 24 ore pe zi.

[...]

(3) Fără a aduce atingere excepțiilor prevăzute la alineatul (2) sau obligațiilor lor în materie de protecție internațională, statele membre instituie sancțiuni în conformitate cu legislația lor internă în caz de trecere neautorizată a frontierelor externe prin alte locuri decât pe la punctele de trecere a frontierei sau în afara programului de funcționare stabilit. Respectivele sancțiuni sunt efective, proporționale și cu efect de descurajare.”

25 În capitolul menționat, articolul 5 din Codul Frontierelor Schengen, intitulat „Condiții de intrare pentru resortisanții țărilor terțe”, prevede:

„(1) Pentru o ședere care nu depășește trei luni pe o perioadă de șase luni, condițiile de intrare pentru resortisanții țărilor terțe sunt următoarele:

- (a) să fie în posesia unui document sau a unor documente de călătorie valabile care permit trecerea frontierei;
- (b) să fie în posesia unei vize valabile, în cazul în care aceasta este cerută [...], cu excepția cazului când respectivii resortisanți sunt titulari ai unui permis de ședere valabil;
- (c) să justifice obiectul și condițiile șederii și să dispună de mijloace de subzistență suficiente, atât pentru durata șederii, cât și pentru întoarcerea în țara de origine sau pentru tranzitul către o țară terță în care admisia este garantată sau să fie în măsură să dobândească legal respectivele mijloace;
- (d) să nu fie o persoană pentru care s-a dat o alarmă în cadrul [Sistemului de Informații Schengen] (SIS) în scopul refuzului intrării;
- (e) să nu fie considerat o amenințare pentru ordinea publică, siguranța internă, sănătatea publică sau relațiile internaționale ale unuia din statele membre [...]

[...]

(4) Prin derogare de la alineatul (1):

- (a) resortisanții țărilor terțe care nu îndeplinesc toate condițiile menționate la alineatul (1), dar care sunt titularii unui permis de ședere sau ai unei vize de întoarcere eliberate de unul din statele membre sau, în cazul în care se solicită acest lucru, ai ambelor documente, sunt autorizați să intre în scopul tranzitului pe teritoriul altor state membre pentru a putea ajunge pe teritoriul statului membru care a eliberat permisul de ședere sau viza de întoarcere [...]

[...]

- (c) resortisanții țărilor terțe care nu îndeplinesc una sau mai multe dintre condițiile menționate la alineatul (1) pot fi autorizați de un stat membru să intre pe teritoriul său din motive umanitare, de interes național sau în temeiul unor obligații internaționale. [...]

26 În capitolul II al titlului II din Codul Frontierelor Schengen, intitulat „Controlul la frontierele externe și refuzarea intrării”, articolul 7 din acest cod, intitulat „Verificările la frontiere efectuate asupra persoanelor”, prevede:

„(1) Circulația transfrontalieră la frontierele externe face obiectul unor verificări din partea polițiștilor de frontieră. Verificările se efectuează în conformitate cu dispozițiile prezentului capitol.

[...]

- (3) La intrare și la ieșire, resortisanții țărilor terțe fac obiectul unei verificări amănunțite.

[...]”

- 27 În capitolul menționat, articolul 13 din Codul Frontierelor Schengen, intitulat „Refuzul intrării”, prevede la alineatul (1):

„Intrarea pe teritoriul statelor membre se refuză resortisanților țărilor terțe care nu îndeplinesc ansamblul condițiilor de intrare, definite la articolul 5 alineatul (1), și care nu aparțin nici uneia din categoriile de persoane menționate la articolul 5 alineatul (4). Respectiva [a se citi «Această»] dispoziție nu aduce atingere aplicării dispozițiilor speciale privind dreptul la azil și la protecție internațională sau eliberarea unei vize de lungă ședere.”

- 28 Potrivit articolului 20 din Codul Frontierelor Schengen, care face parte din capitolul I al titlului III din acest cod, intitulat „Eliminarea controlului la frontierele interne”, frontierele interne pot fi trecute prin orice punct fără a fi realizată o verificare la frontiere asupra persoanelor, indiferent de cetățenie.

- 29 În temeiul articolului 39 alineatul (1) din Codul Frontierelor Schengen, care face parte din titlul IV din acest cod, intitulat „Dispoziții finale”, articolele 2-8 din CAAS au fost abrogate începând cu 13 octombrie 2006. Printre altele, condițiile de intrare, care figurau anterior la articolul 5 alineatul (1) din CAAS, au fost astfel înlocuite cu cele stabilite la articolul 5 din codul menționat.

- 30 După data faptelor din litigiul principal, Codul Frontierelor Schengen a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 610/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 (JO 2013, L 182, p. 1).

- 31 Articolul 12 din Codul Frontierelor Schengen, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 610/2013, intitulat „Supravegherea frontierelor”, care face parte din capitolul II al titlului II din acest cod, intitulat „Controlul la frontierele externe și refuzarea intrării”, prevede la alineatul (1):

„Supravegherea frontierelor are drept principal obiectiv să prevină trecerile frauduloase ale frontierei, combaterea criminalității transfrontaliere și luarea de măsuri împotriva persoanelor care au trecut ilegal frontiera. O persoană care a trecut ilegal frontiera și care nu are drept de ședere pe teritoriul statului membru respectiv este reținută și i se aplică procedurile care respectă Directiva 2008/115/CE.”

Dreptul francez

Ceseda

- 32 Articolul L. 621-2 din code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (Codul privind intrarea și șederea străinilor și dreptul de azil, denumit în continuare „Ceseda”), astfel cum a fost modificat prin loi n° 2012-1560, du 31 décembre 2012, relative à la retenue pour vérification du droit au séjour et modifiant le délit d'aide au séjour irrégulier pour en exclure les actions humanitaires et désintéressées (Legea nr. 2012-1560 din 31 decembrie 2012 privind reținerea pentru verificarea dreptului de ședere și de modificare a infracțiunii de facilitare a șederii ilegale pentru a exclude acțiunile umanitare și dezinteresate, JORF din 1 ianuarie 2013, p. 48, denumită în continuare „Legea din 31 decembrie 2012”), prevede:

„Se pedepsește cu o pedeapsă de un an de închisoare și cu o amendă de 3 750 de euro străinul care nu este resortisant al unui stat membru al Uniunii Europene:

- 1° În cazul în care a intrat pe teritoriul metropolitan fără să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 5 alineatul (1) litera (a), (b) sau (c) din [Codul frontierelor Schengen] și fără să fi fost admis pe teritoriu în aplicarea articolului 5 alineatul (4) literele (a) și (c) din același regulament;

fapta constituie infracțiune și în situația în care străinul este inclus în categoria persoanelor împotriva cărora există o alertare cu scopul de a le fi refuzată intrarea pe baza unei decizii executorii adoptate de un alt stat parte la [CAAS];

2° Sau în cazul în care, provenind direct de pe teritoriul unui stat parte la această convenție, a intrat pe teritoriul metropolitan fără a se conforma prevederilor articolului 19 alineatul (1) sau (2), ale articolului 20 alineatul (l) și ale articolului 21 alineatul (1) sau (2) din aceasta, cu excepția condițiilor menționate la articolul 5 alineatul (1) litera (e) din [Codul frontierei Schengen] și la litera (d), atunci când includerea în categoria persoanelor împotriva cărora există o alertare cu scopul de a le fi refuzată intrarea nu rezultă dintr-o decizie executorie adoptată de un alt stat parte la [CAAS];

[...]

Pentru aplicarea prezentului articol, acțiunea publică nu poate fi pusă în mișcare decât atunci când faptele au fost constatate în împrejurările prevăzute la articolul 53 din Codul de procedură penală.”

Codul de procedură penală

33 Le code de procédure pénale (Codul de procedură penală), în versiunea în vigoare la data faptelor din litigiul principal, prevede la articolul 53:

„Este flagrantă infracțiunea care este săvârșită în prezent sau care tocmai a fost săvârșită. O infracțiune este de asemenea flagrantă atunci când, într-un timp foarte apropiat de faptă, persoana suspectată este urmărită de strigătul public sau se află în posesia unor obiecte ori prezintă urme sau indicii care sugerează că a participat la o infracțiune.

Ca urmare a constatării unei infracțiuni flagrante, ancheta efectuată sub controlul procurorului Republicii în condițiile prevăzute de prezentul capitol poate continua fără întreruperi pe o perioadă de opt zile.

[...]”

34 Articolul 62-2 din Codul de procedură penală prevede:

„Reținerea este o măsură de constrângere de competența unui ofițer de poliție judiciară, aflat sub controlul autorității judecătorești, prin care o persoană împotriva căreia există unul sau mai multe motive plauzibile de a bănui că a săvârșit sau a încercat să săvârșească o infracțiune sancționată cu pedeapsa închisorii este menținută la dispoziția anchetatorilor.

[...]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

35 La 22 martie 2013, doamna Affum, de cetățenie ghaneză, a făcut obiectul unui control din partea unor agenți ai poliției franceze la Coquelles (Franța), punctul de intrare în tunelul de sub Canalul Mânecii, în timp ce se afla la bordul unui autobuz care circula dinspre Ghent (Belgia) în direcția Londra (Regatul Unit).

36 Prezentând un pașaport belgian cu fotografia și cu numele unei terțe persoane și neavând asupra sa niciun alt document de identitate sau de călătorie pe numele său, a fost reținută pentru intrare ilegală pe teritoriul francez, în temeiul articolului L. 621-2, 2° din Ceseda, astfel cum a fost modificat prin Legea din 31 decembrie 2012.

- 37 Printr-un ordin din 23 martie 2013, préfet du Pas-de-Calais, sesizat cu privire la situația administrativă a doamnei Affum pentru a decide eventuala sa îndepărtare de pe teritoriul francez, a decis predarea acesteia autorităților belgiene, în vederea readmisiei, în temeiul acordului încheiat între guvernul Republicii Franceze, pe de o parte, și guvernele Regatului Belgiei, al Marelui Ducat al Luxemburgului și al Regatului Țărilor de Jos, pe de altă parte, privind preluarea persoanelor la frontierele comune între Franța și teritoriul statelor Benelux, semnat la Paris la 16 aprilie 1964.
- 38 Prin ordinul menționat, préfet du Pas-de-Calais a dispus luarea în custodie publică a doamnei Affum în spații care nu aparțin administrației penitenciare pentru o durată de cinci zile, începând de la sfârșitul perioadei de reținere, în așteptarea îndepărtării sale.
- 39 La 27 martie 2013, préfet du Pas-de-Calais a solicitat juge des libertés et de la détention du tribunal de grande instance de Lille [judecătorul de drepturi și libertăți de la Tribunalul din Lille] (Franța) prelungirea acestei măsuri de luare în custodie publică, în așteptarea răspunsului autorităților belgiene cu privire la cererea sa de readmisie.
- 40 În apărare, doamna Affum a susținut că cererea depusă de préfet du Pas-de-Calais trebuia respinsă din moment ce reținerea sa fusese nelegală, având în vedere în special Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian (C-329/11, EU:C:2011:807), întrucât o asemenea nelegalitate afectează, potrivit dreptului național, întreaga procedură și este sancționată prin refuzul prelungirii măsurii de luare în custodie publică și prin punerea în libertate a persoanei în cauză.
- 41 Prin ordonanța din 28 martie 2013, judecătorul de drepturi și libertăți de la Tribunalul din Lille a considerat totuși că măsura reținerii luată împotriva doamnei Affum era legală și că, prin urmare, luarea sa în custodie publică intervenise în urma unei proceduri legale. În consecință, judecătorul de drepturi și libertăți de la Tribunalul din Lille a admis cererea depusă de préfet du Pas-de-Calais și a dispus prelungirea menținerii doamnei Affum în custodie publică pentru o perioadă maximă de douăzeci de zile, începând din aceeași zi.
- 42 Această ordonanță, care a făcut obiectul unui apel formulat de doamna Affum, a fost confirmată printr-o ordonanță din 29 martie 2013 a prim-președintelui cour d'appel de Douai (Curtea de Apel din Douai).
- 43 Sesizată de doamna Affum cu un recurs în casație formulat împotriva acestei din urmă ordonanțe, Cour de cassation [Curtea de Casație] (Franța) a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 3 punctul 2 din Directiva 2008/115/CE trebuie interpretat în sensul că un resortisant al unui stat terț se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru și intră, în această calitate, în domeniul de aplicare al acestei directive, în temeiul articolului 2 alineatul (1) din aceasta, atunci când străinul respectiv se află într-o situație de simplu tranzit, ca pasager al unui autobuz care circulă pe teritoriul acestui stat membru, venind din alt stat membru care face parte din spațiul Schengen și având ca destinație un stat membru diferit?
- 2) Articolul 6 alineatul (3) din această directivă trebuie interpretat în sensul că aceasta din urmă nu se opune unei reglementări naționale care sancționează intrarea ilegală a unui resortisant al unui stat terț cu pedeapsa închisorii, atunci când străinul în cauză este susceptibil de a fi preluat de un alt stat membru, în temeiul unui acord sau al unui aranjament încheiat cu acesta din urmă înaintea intrării în vigoare a Directivei 2008/115?
- 3) În funcție de răspunsul care va fi dat la întrebarea anterioară, această directivă trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale care sancționează intrarea ilegală a unui resortisant al unui stat terț cu pedeapsa închisorii, în aceleași condiții ca și cele enunțate de Curte

în Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian [(C-329/11, EU:C:2011:807)], în materie de ședere ilegală, care țin de lipsa unei supunerii prealabile a persoanei în cauză măsurilor coercitive prevăzute la articolul 8 din Directiva 2008/115 și de durata luării sale în custodie publică?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 44 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că cauza principală se referă la situația unei persoane, resortisant al unei țări terțe, care a intrat în mod ilegal pe teritoriul unui stat membru care face parte din spațiul Schengen pe la o frontieră comună a acestui stat și a altui stat membru care face de asemenea parte din acest spațiu și care a fost prinsă atunci când se pregătea să pătrundă pe teritoriul unui al treilea stat membru, care nu face parte din spațiul menționat.

Cu privire la prima întrebare

- 45 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 punctul 2 din Directiva 2008/115 trebuie interpretate în sensul că un resortisant al unei țări terțe se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru și intră, în această calitate, în domeniul de aplicare al acestei directive atunci când, fără să îndeplinească condițiile de intrare, de ședere sau de reședință, tranzitează acest stat membru ca pasager al unui autobuz, venind din alt stat membru, care face parte din spațiul Schengen, și având ca destinație un al treilea stat membru, care se află în afara acestui spațiu.
- 46 Toate persoanele interesate care au prezentat observații în cadrul procedurii în fața Curții sunt de acord cu afirmația că un resortisant al unei țări terțe nu este exclus din domeniul de aplicare al Directivei 2008/115 doar pentru faptul că se află într-o asemenea situație de „simplu tranzit” și că, prin urmare, nu este prezent pe teritoriul statului membru în cauză decât în mod temporar și pasager.
- 47 În această privință, trebuie arătat că, în ceea ce privește domeniul de aplicare al Directivei 2008/115, articolul 2 alineatul (1) din aceasta prevede că ea se aplică resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru. Noțiunea „ședere ilegală” este definită la articolul 3 punctul 2 din această directivă ca fiind „prezența pe teritoriul unui stat membru a unui resortisant al unei țări terțe care nu îndeplinește sau nu mai îndeplinește condițiile de intrare, astfel cum sunt stabilite la articolul 5 din Codul Frontierelor Schengen, sau alte condiții de intrare, de ședere sau de reședință în acel stat membru”.
- 48 Rezultă din această definiție că orice resortisant al unei țări terțe care este prezent pe teritoriul unui stat membru fără să îndeplinească condițiile de intrare, de ședere sau de reședință în acesta se află, în virtutea acestui unic fapt, în situație de ședere ilegală fără ca această prezență să fie supusă vreunei condiții de durată minimă sau de intenție de a rămâne pe acest teritoriu. În plus, caracterul doar temporar sau de tranzit al unei asemenea prezențe nu figurează, nici el, printre motivele, enumerate la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2008/115, pentru care statele membre pot decide să susragă un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală din domeniul de aplicare al acestei directive.
- 49 Întrucât resortisantul unei țări terțe care călătorește la bordul unui autobuz pe teritoriul unui stat membru cu încălcarea condițiilor de intrare, de ședere sau de reședință este, în mod evident, prezent pe teritoriul acestuia din urmă, el se află, așadar, în situație de ședere ilegală, în sensul articolului 3 punctul 2 din Directiva 2008/115, și intră în domeniul de aplicare al acestei directive, conform articolului 2 din aceasta.

50 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 punctul 2 din Directiva 2008/115 trebuie interpretate în sensul că un resortisant al unei țări terțe se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru și intră, în această calitate, în domeniul de aplicare al acestei directive atunci când, fără să îndeplinească condițiile de intrare, de ședere sau de reședință, tranzitează acest stat membru ca pasager al unui autobuz, venind din alt stat membru, care face parte din spațiul Schengen, și având ca destinație un al treilea stat membru, care se află în afara acestui spațiu.

Cu privire la a doua și la a treia întrebare

51 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă Directiva 2008/115 trebuie interpretată în sensul că se opune reglementării unui stat membru care sancționează cu pedeapsa închisorii intrarea ilegală a unui resortisant al unei țări terțe, în privința căruia procedura de returnare stabilită de această directivă nu a fost încă aplicată, iar aceasta inclusiv atunci când acest resortisant este susceptibil să fie preluat de alt stat membru în aplicarea unui acord sau a unui aranjament în sensul articolului 6 alineatul (3) din directiva menționată. În această privință, instanța de trimitere ridică în special problema pertinentei Hotărârii din 6 decembrie 2011, Achughbabian (C-329/11, EU:C:2011:807).

52 În această hotărâre, Curtea a declarat că Directiva 2008/115 se opune reglementării unui stat membru care instituie sancțiuni penale pentru șederea ilegală în măsura în care aceasta permite deținerea unui resortisant al unei țări terțe care, deși se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul statului membru menționat și nu este dispus să părăsească acest teritoriu în mod voluntar, nu a fost supus măsurilor coercitive la care se referă articolul 8 din această directivă, iar în cazul luării sale în custodie publică în vederea pregătirii și a efectuării îndepărtării sale, nu a fost atins termenul maxim al acestei luări în custodie publică (Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctul 50).

53 Cu toate acestea, Curtea a precizat că această directivă nu se opune luării în custodie publică administrativă în vederea determinării caracterului legal sau ilegal al șederii resortisantului unei țări terțe. În această privință, autoritățile competente sunt obligate să acționeze cu diligență și să se pronunțe fără întârziere asupra legalității șederii persoanei în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctele 29-31).

54 Curtea a precizat totodată că directiva menționată nu se opune nici unei reglementări naționale care permite deținerea unui resortisant al unei țări terțe căruia i s-a aplicat procedura de returnare stabilită prin aceeași directivă și care se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul amintit fără un motiv justificat de nereturnare (Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctul 50).

55 În special, în ceea ce privește o reglementare națională precum articolul L. 621-1 din Ceseda, în versiunea anterioară modificării efectuate prin Legea din 31 decembrie 2012, care făcea obiectul hotărârii menționate și care prevedea pedeapsa închisorii pentru orice resortisant al unei țări terțe vinovat de „pătrunderea sau șederea [...] în Franța fără [să dispună de documentele și de vizele necesare pentru intrare și, în cazul șederii care depășește trei luni, de un permis de ședere] ori [de rămânerea [...] în Franța peste durata autorizată prin viză”, Curtea a arătat că aceasta poate conduce la o deținere, în timp ce, potrivit standardelor și procedurilor comune prevăzute la articolele 6, 8, 15 și 16 din Directiva 2008/115, un astfel de resortisant al unei țări terțe trebuie să facă obiectul unei proceduri de returnare și poate, în ceea ce privește privarea de libertate, să facă cel mult obiectul luării în custodie publică (a se vedea Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctele 10, 11, 14 și 38).

- 56 Este cert că, după pronunțarea acestei hotărâri, Ceseda a fost modificat prin Legea din 31 decembrie 2012, care, printre altele, a abrogat infracțiunea de ședere ilegală, menținând în același timp infracțiunea de intrare ilegală. În acest sens, articolul L. 621-1 din Ceseda, al cărui conținut a fost amintit la punctul anterior, a fost eliminat, iar articolul L. 621-2 din Ceseda a fost adaptat în consecință. În aceste condiții, instanța de trimitere ridică problema compatibilității cu Directiva 2008/115 a unei dispoziții naționale precum articolul L. 621-2 din Ceseda, astfel cum a fost modificat prin Legea din 31 decembrie 2012, care sancționează intrarea ilegală a unui resortisant al unei țări terțe cu pedeapsa închisorii.
- 57 Doamna Affum, guvernele ceh, elen, ungar și elvețian, precum și Comisia Europeană consideră, în esență, că interpretarea furnizată de Curte în hotărârea amintită se poate transpune cazurilor vizate de dispoziția națională menționată și că, în plus, un resortisant al unei țări terțe continuă să intre în domeniul de aplicare al Directivei 2008/115 chiar și atunci când este preluat, în aplicarea unui acord sau a unui aranjament, în sensul articolului 6 alineatul (3) din aceasta, de alt stat membru decât cel în care a fost reținut.
- 58 În schimb, potrivit guvernului francez, din articolul 2 alineatul (2) litera (a) și din articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2008/115, precum și din articolul 4 alineatul (3) din Codul Frontierelor Schengen decurge că o dispoziție națională precum cea în discuție în litigiul principal este compatibilă cu această directivă.

Cu privire la intrarea ilegală din perspectiva Directivei 2008/115

- 59 Atât din definiția noțiunii „ședere ilegală”, care figurează la articolul 3 punctul 2 din Directiva 2008/115 și amintită la punctul 47 din prezenta hotărâre, cât și din considerentul (5) al acestei directive, în temeiul căruia aceasta se aplică „tuturor resortisanților țărilor terțe care nu îndeplinesc sau care nu mai îndeplinesc condițiile de intrare, ședere sau reședință”, rezultă că un resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a intrării sale ilegale pe teritoriul unui stat membru, este prezent pe acel teritoriu fără să îndeplinească condițiile de intrare, de ședere sau de reședință se află din acest motiv în situație de ședere ilegală.
- 60 Se impune, așadar, să se constate că, în contextul Directivei 2008/115, noțiunile „ședere ilegală” și „intrare ilegală” întretin o legătură strânsă, o asemenea intrare constituind, astfel, una dintre împrejurările de fapt care pot conduce la șederea ilegală a resortisantului unei țări terțe pe teritoriul statului membru în cauză.
- 61 În măsura în care resortisantul unei țări terțe care, precum doamna Affum, a intrat ilegal pe teritoriul unui stat membru și care, din acest motiv, este considerat că se află în situație de ședere ilegală pe acel teritoriu intră, așadar, potrivit articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2008/115 și sub rezerva acestui articol 2 alineatul (2), în domeniul de aplicare al acestei directive, el trebuie supus standardelor și procedurilor comune prevăzute de această directivă în vederea îndepărtării sale, iar aceasta atât timp cât șederea sa nu a fost, eventual, regularizată.
- 62 Or, în temeiul acestor standarde și proceduri, un asemenea resortisant al unei țări terțe trebuie să facă obiectul unei proceduri de returnare ale cărei etape se desfășoară conform unei graduări a măsurilor care trebuie luate în vederea executării deciziei de returnare și care permite, în ceea ce privește o privare de libertate, cel mult luarea în custodie publică într-un centru specializat, măsură care este totuși strict încadrată, în aplicarea articolelor 15 și 16 din această directivă, în scopul de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale resortisanților țărilor terțe vizați (a se vedea în special Hotărârea din 28 aprilie 2011, El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, punctele 41 și 42).

- 63 Prin urmare, pentru aceleași motive ca cele expuse de Curte în Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian (C-329/11, EU:C:2011:807), statele membre nu pot permite doar pentru motivul unei intrări ilegale, care conduce la o ședere ilegală, detenția resortisanților țărilor terțe pentru care procedura de returnare stabilită prin Directiva 2008/115 nu a fost încă finalizată, întrucât o asemenea detenție este susceptibilă să împiedice aplicarea acestei proceduri și să întârzie returnarea, aducând astfel atingere efectului util al acestei directive.
- 64 O asemenea situație este astfel în mod net diferită de cea în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 1 octombrie 2015, Celaj (C-290/14, EU:C:2015:640), în care un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală, cărui standard și procedurile comune stabilite prin Directiva 2008/115 i-au fost aplicate pentru a pune capăt primei sale șederi ilegale pe teritoriul unui stat membru, intrase din nou pe teritoriul aceluși stat cu încălcarea unei interdicții de intrare.
- 65 În sfârșit, trebuie precizat că Directiva 2008/115 nu exclude facultatea statelor membre de a sancționa cu pedeapsa închisorii comiterea altor infracțiuni decât cele care țin exclusiv de împrejurarea unei intrări ilegale, inclusiv în situații în care procedura menționată nu a fost încă finalizată.
- 66 În ceea ce privește cauza principală, este cert că autoritățile franceze nu au declanșat încă nicio procedură de returnare prevăzută de Directiva 2008/115 împotriva doamnei Affum.
- 67 Guvernul francez susține totuși că statele membre au, pe de o parte, facultatea, în temeiul articolului 2 alineatul (2) litera (a) și al articolului 6 alineatul (3) din Directiva 2008/115, de a sustrage din domeniul de aplicare al acesteia resortisanții țărilor terțe care au intrat ilegal pe teritoriul lor și, pe de altă parte, obligația, potrivit articolului 4 alineatul (3) din Codul Frontierelor Schengen, de a prevedea sancțiuni pentru asemenea intrări ilegale.

Cu privire la articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115

- 68 În primul rând, trebuie amintit că, potrivit articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115, statele membre pot decide să nu aplice această directivă resortisanților țărilor terțe care fac obiectul unui refuz de intrare, în conformitate cu articolul 13 din Codul Frontierelor Schengen, sau care sunt reținuți sau prinși de autoritățile competente în cazul unei treceri ilegale pe cale terestră, maritimă sau aeriană a frontierei externe a unui stat membru și care nu au obținut ulterior o autorizație sau un drept de ședere în statul membru respectiv.
- 69 Din această dispoziție rezultă că cele două situații vizate de aceasta se raportează exclusiv la trecerea unei frontiere externe a unui stat membru, astfel cum este definită la articolul 2 punctul 2 din Codul Frontierelor Schengen, și nu privește, așadar, trecerea unei frontiere comune unor state membre care fac parte din spațiul Schengen. Prin urmare, dispoziția menționată nu poate să permită statelor membre să sustragă resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală din domeniul de aplicare al directivei menționate pentru motivul intrării lor ilegale pe la o frontieră internă.
- 70 În plus, în ceea ce privește prima dintre situațiile vizate la articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115, este cert că fac obiectul unei decizii de refuz al intrării conform articolului 13 din Codul Frontierelor Schengen numai resortisanții țărilor terțe care doresc să treacă o frontieră externă pentru a intra în acest spațiu.
- 71 În ceea ce privește cea de a doua dintre aceste situații, decurge din articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115, în măsura în care precizează că acești resortisanți „nu au obținut ulterior o autorizație sau un drept de ședere în statul membru respectiv”, și anume cel a cărui frontieră externă au trecut-o și ale cărui autorități competente au procedat la reținerea sau la prinderea lor, că aceasta privește, astfel cum a arătat și avocatul general la punctul 68 din concluzii, și ipoteza în care resortisanții respectivi au intrat pe teritoriul statului membru în cauză, iar nu pe cea în care au

intenționat să părăsească acest teritoriu și spațiul Schengen. Această din urmă ipoteză corespunde, pe de altă parte, obiectivului acestei directive, astfel cum este confirmat de considerentul (10) al acesteia, care constă în preferarea unei plecări voluntare a resortisanților țărilor terțe. Cea de a doua dintre situațiile vizate la articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115 o reflectă astfel pe cea care este vizată la articolul 12 alineatul (1) ultima teză din Codul Frontierelor Schengen, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 610/2013.

- 72 În sfârșit, tot în privința acestei a doua situații, articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115 precizează că reținerea sau prinderea resortisanților țărilor terțe în cauză trebuie să aibă loc „în cazul unei treceri ilegale” a unei frontiere externe, ceea ce implică, după cum arată, în esență, doamna Affum, guvernul elen și Comisia și așa cum a arătat și avocatul general la punctul 41 din concluzii, o legătură temporală și spațială directă cu această trecere a frontierei. Sunt astfel vizați resortisanții țărilor terțe care au fost reținuți sau prinși de autoritățile competente chiar în momentul trecerii ilegale a frontierei externe sau după această trecere în proximitatea acestei frontiere.
- 73 În al doilea rând, este important să se arate că excepția prevăzută la articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115 este, contrar celei prevăzute la articolul 2 alineatul (2) litera (b) din aceasta, însoțită de anumite obligații care sunt enunțate la articolul 4 alineatul (4) din această directivă.
- 74 Faptul că articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2008/115 reglementează astfel, de manieră detaliată, exercitarea de către statele membre a facultății prevăzute la articolul 2 alineatul (2) litera (a) din aceasta se explică, după cum a arătat Comisia în ședință, prin finalitatea acestei din urmă dispoziții, așa cum rezultă din geneza acestei directive, care constă în a permite statelor membre să continue să aplice la frontierele lor externe proceduri de returnare naționale simplificate fără să fie necesar să urmeze toate etapele procedurilor prevăzute de directiva menționată, pentru a putea să îndepărteze mai rapid resortisanții țărilor terțe prinși cu ocazia trecerii acestor frontiere. Articolul 4 alineatul (4) menționat urmărește în acest context să asigure că aceste proceduri naționale simplificate respectă garanțiile minimale prevăzute de Directiva 2008/115, printre care figurează în special condițiile de luare în custodie publică stabilite la articolele 16 și 17 din această directivă.
- 75 În ceea ce privește cauza principală, este cert că doamna Affum a fost reținută nu în temeiul articolului L. 621-2, 1° din Ceseda, astfel cum a fost modificat prin Legea din 31 decembrie 2012, care prevede pedeapsa închisorii pentru intrarea ilegală a unui resortisant al unei țări terțe pe teritoriul francez pe la o frontieră externă, ci al articolului L. 621-2, 2° din Ceseda, astfel cum a fost modificat prin Legea din 31 decembrie 2012, pentru motivul intrării sale ilegale pe acest teritoriu pe la frontiera franco-belgiană.
- 76 În aceste condiții, nu este necesar să se stabilească dacă o dispoziție precum articolul L. 621-2, 1° din Ceseda, astfel cum a fost modificat prin Legea din 31 decembrie 2012, îndeplinește condițiile articolului 2 alineatul (2) litera (a) și ale articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2008/115.
- 77 În ceea ce privește articolul L. 621-2, 2° din Ceseda, astfel cum a fost modificat prin Legea din 31 decembrie 2012, care sancționează cu o asemenea pedeapsă intrarea ilegală a unui resortisant al unei țări terțe pe teritoriul francez pe la o frontieră internă, trebuie amintit că, așa cum s-a arătat la punctul 69 din prezenta hotărâre, articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/115 nu poate permite statelor membre să sustragă resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală din domeniul de aplicare al acestei directive pentru motivul intrării lor ilegale pe la o frontieră internă.
- 78 Referitor la împrejurarea că doamna Affum a fost prinșă și reținută nu la momentul intrării sale pe teritoriul francez pe la o frontieră internă, ci cu ocazia tentativei sale de a părăsi acest teritoriu și spațiul Schengen prin tunelul de sub Canalul Mânecii, rezultă de la punctul 71 din prezenta hotărâre că această împrejurare nu este, în orice caz, susceptibilă să sustragă această persoană, resortisant al unei țări terțe, aflată în situație de ședere ilegală, din domeniul de aplicare al Directivei 2008/115, în temeiul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din aceasta.

Cu privire la articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2008/115

- 79 Trebuie amintit că, potrivit articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2008/115, statele membre emit o decizie de returnare împotriva oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2)-(5) ale acestui articol.
- 80 Potrivit articolului 6 alineatul (3) din Directiva 2008/115, statele membre pot decide să nu emită o decizie de returnare pentru un resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, dacă resortisantul în cauză al unei țări terțe este preluat de un alt stat membru în conformitate cu acordurile sau cu aranjamentele bilaterale existente la data intrării în vigoare a acestei directive. În acest caz, statul membru care a preluat resortisantul respectiv al unei țări terțe pune în aplicare alineatul (1) al acestui articol.
- 81 Este necesar să se constate că, astfel cum subliniază guvernul francez și cum a arătat și avocatul general la punctul 77 din concluzii, acordul menționat la punctul 37 din prezenta hotărâre este asimilabil unui „acord bilateral”, în sensul articolului 6 alineatul (3) din Directiva 2008/115, întrucât, deși a fost încheiat de patru state membre, el tratează teritoriul Benelux ca un teritoriu unic.
- 82 Cu toate acestea, contrar celor susținute de guvernul francez, articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2008/115 nu poate fi interpretat în sensul că edictează o excepție de la domeniul de aplicare al acestei directive, care s-ar adăuga la cele enunțate la articolul 2 alineatul (2) din aceasta și care ar permite statelor membre să îi sustragă de la standardele și de la procedurile comune de returnare pe resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală atunci când aceștia sunt preluați, în aplicarea unui acord sau a unui aranjament existent la data intrării în vigoare a directivei menționate, de alt stat membru decât cel în care au fost reținuți.
- 83 Astfel, după cum arată, în esență, toate celelalte persoane care au prezentat observații în prezenta procedură și după cum a arătat și avocatul general la punctele 75 și 76 din concluzii, o interpretare în acest sens ar fi contrară atât modului de redactare a articolului 6 menționat, cât și economiei și finalității Directivei 2008/115.
- 84 În această privință, este important să se constate că, din modul de redactare a articolului 6 alineatele (1) și (3) din Directiva 2008/115 reiese că excepția prevăzută la acest articol 6 alineatul (3) privește numai obligația statului membru pe al cărui teritoriu se află resortisantul în cauză de a adopta o decizie de returnare în privința sa și de a se însărcina astfel cu îndepărtarea sa, această obligație revenind atunci, așa cum precizează a doua teză a articolului 6 alineatul (3) menționat, statului membru care a preluat acel resortisant.
- 85 Această constatare este susținută de economia Directivei 2008/115, tocmai pentru că excepția menționată nu face parte din derogările de la domeniul de aplicare al acestei directive care, ele, sunt expres prevăzute la articolul 2 alineatul (2) din aceasta.
- 86 Prin urmare, trebuie să se constate că, potrivit termenilor și economiei Directivei 2008/115, situația unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală, care este preluat, în aplicarea unui acord sau a unui aranjament, în sensul articolului 6 alineatul (3) din aceasta, de alt stat membru decât cel în care a fost reținut, continuă să fie guvernată de această directivă și că statul membru care decide să îl predea altui stat membru în aplicarea acestei dispoziții acționează în cadrul standardelor și al procedurilor comune stabilite de directiva menționată.
- 87 În măsura în care această decizie de predare constituie una dintre măsurile prevăzute de Directiva 2008/115 pentru a pune capăt șederii ilegale a resortisantului unei țări terțe și o etapă pregătitoare îndepărtării acestuia de pe teritoriul Uniunii, statul membru în cauză trebuie, având în vedere obiectivele acestei directive, să adopte decizia menționată cu diligență și fără întârziere pentru ca acel resortisant să fie transferat cât mai rapid spre statul membru responsabil cu procedura de returnare (a

se vedea în acest sens Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctele 31 și 45, precum și Hotărârea din 15 februarie 2016, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, punctul 76).

- 88 În mod evident, faptul de a aplica și de a pune în executare o pedeapsă cu închisoarea împotriva resortisantului menționat înainte de a-l transfera spre acest din urmă stat membru ar întârzia declanșarea acestei proceduri și, astfel, îndepărtarea efectivă a resortisantului vizat, aducându-se în acest mod atingere efectului util al directivei menționate.

Cu privire la articolul 4 alineatul (3) din Codul Frontierelor Schengen

- 89 Potrivit articolului 4 alineatul (3) din Codul Frontierelor Schengen, statele membre instituie sancțiuni în conformitate cu legislația lor internă în caz de trecere neautorizată a frontierelor externe prin alte locuri decât pe la punctele de trecere a frontierei sau în afara programului de funcționare stabilit. Respectivetele sancțiuni sunt efective, proporționale și cu efect de descurajare.
- 90 În această privință, trebuie arătat, pe de o parte, că această dispoziție nu constrânge statele membre să instituie pedepse cu închisoarea pentru situațiile pe care le vizează, ci le lasă libertatea de a alege sancțiunile pe care doresc să le adopte, cu condiția ca aceste sancțiuni să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare. Prin urmare, chiar în situațiile pentru care articolul 4 alineatul (3) din Codul Frontierelor Schengen prevede o obligație de sancționare, statele membre se pot conforma acesteia respectând în același timp și obligațiile care decurg din Directiva 2008/115. Faptul că acest articol 4 alineatul (3) nu înțelege nicidecum să deroge de la standardele și de la procedurile comune stabilite prin această directivă este de altfel expres confirmat la articolul 12 alineatul (1) din Codul Frontierelor Schengen, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 610/2013.
- 91 Pe de altă parte, este necesar să se constate că articolul 4 alineatul (3) din Codul Frontierelor Schengen limitează obligația statelor membre de a institui sancțiuni doar la „caz[ul] de trecere neautorizată a frontierelor externe prin alte locuri decât pe la punctele de trecere a frontierei sau în afara programului de funcționare stabilit” și că situația doamnei Affum nu ține de un asemenea caz. În plus, nicio altă dispoziție din Codul Frontierelor Schengen nu prevede o sancțiune pentru cazurile care nu sunt vizate de articolul 4 alineatul (3) menționat, și anume cele de trecere neautorizată a frontierelor externe pe la punctele de trecere a frontierei în timpul programului de funcționare stabilit, precum și cele de trecere neautorizată a frontierelor interne.
- 92 În aceste condiții, guvernul francez nu se poate prevala de obligațiile impuse statelor membre prin Codul Frontierelor Schengen pentru a justifica o încălcare a Directivei 2008/115.
- 93 Decurge din ansamblul considerațiilor care precedă că trebuie să se răspundă la a doua și la a treia întrebare că Directiva 2008/115 trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru care permite, doar pentru faptul intrării ilegale pe la o frontieră internă, care conduce la o ședere ilegală, detenția unui resortisant al unei țări terțe pentru care procedura de returnare stabilită de această directivă nu a fost încă finalizată. Această interpretare este valabilă și atunci când resortisantul vizat este susceptibil să fie preluat de alt stat membru, în aplicarea unui acord sau a unui aranjament în sensul articolului 6 alineatul (3) din Directiva menționată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 94 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 punctul 2 din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală trebuie interpretate în sensul că un resortisant al unei țări terțe se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru și intră, în această calitate, în domeniul de aplicare al acestei directive atunci când, fără să îndeplinească condițiile de intrare, de ședere sau de reședință, tranzitează acest stat membru ca pasager al unui autobuz, venind din alt stat membru, care face parte din spațiul Schengen, și având ca destinație un al treilea stat membru, care se află în afara acestui spațiu.**
- 2) **Directiva 2008/115 trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru care permite, doar pentru faptul intrării ilegale pe la o frontieră internă, care conduce la o ședere ilegală, detenția unui resortisant al unei țări terțe pentru care procedura de returnare stabilită de această directivă nu a fost încă finalizată.**

Această interpretare este valabilă și atunci când resortisantul vizat este susceptibil să fie preluat de alt stat membru, în aplicarea unui acord sau a unui aranjament în sensul articolului 6 alineatul (3) din Directiva menționată.

Semnături